

บทบาทพระสงฆ์ในการที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์
ในเขตอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

The Role of the Buddhist Sangha on Development
in Educational Welfare in Sangkha District, Surin Province

พระประเสริฐ ปภาโส¹ พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวณโณ² และ ภักขวัชร สุขเสน³

PhraPhraserst Papaso¹ Phrakrubaidika Weang Kitiwanno²
and Phatchavat Suksen³

Received : September 6, 2024; Revised : December 17, 2024; Accepted : December 24, 2024

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจำนวน 35 รูป/คน คือ 1) กลุ่มพระสงฆ์ 2) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น 3) กลุ่มราชการ 4) กลุ่มประชาชนทั่วไป 5) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน 6) กลุ่มนักวิชาการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา แล้วนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่มีการดำเนินการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด องค์กรปกครอง

¹ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์; Master of Buddhism, Surin Buddhist College; e-mail : prasoet020725@gmail.com

^{2,3} วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์, มจร วิทยาเขตสุรินทร์; Surin Buddhist College, MCU Surin Campus; e-mail : kittiwanno2507@gmail.com, patchavat.suk@mcu.ac.th

ส่วนท้องถิ่นรับเอาไปดำเนินการทั้งหมด และด้านการสนับสนุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปี

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ มี 2 ด้าน คือ 1) ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับเอาไปดำเนินการทั้งหมด คณะสงฆ์จึงมีบทบาทน้อย 2) ด้านการสนับสนุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ คณะสงฆ์อำเภอสังขะมีบทบาทด้านนี้อย่างต่อเนื่อง

แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสุรินทร์ มี 2 ด้าน คือ 1) ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด มีแนวทางส่งเสริม ได้แก่ (1) ส่งเสริมด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ (2) ส่งเสริมด้านอาคารสถานที่ (3) ส่งเสริมด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร (4) ส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในการสนับสนุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้ (1) ควรจัดสรรรายได้ประจำปีของวัดมาช่วยเหลืออย่างชัดเจน (2) ควรหางบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียน (3) ควรจัดหาอุปกรณ์ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาให้มีความทันสมัย และ (4) ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียนผ่านทางกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งและดี

คำสำคัญ (Keywords) : บทบาท, พระสังฆาธิการ, การพัฒนา, การศึกษาสงเคราะห์

Abstract

The objectives of this research : 1) To study the current condition of the welfare education of the Sangkha District. Surin Province 2) To study the role of the Sangha Administrator in educational welfare in Sangkha District. Surin Province 3) To present guidelines for promoting the role of the Sangha in the area of welfare education in Sangkha District. Surin Province. This research is qualitative research, which is analyzed data from the Tripitaka, Buddhist academic documents, and the relation researches. It is a field-based study and interviews with 35 target groups/people, namely 1) a group of monks, 2) a group of local politicians, 3) a group of government officials, 4) a group of the general public, 5) a group of local philosophers, 6) a group of academics. Those data are used by descriptive analysis method.

The research's result found that; Current condition of the welfare education of the Sangkha District Sangha Surin Province Buddhist Temple Charity School and the Sunday Buddhist Study Center is not in operation. Child development centers in temples, local administrative organizations take over all operations and provide funding support. Educational materials or equipment for students in various educational institutions It is continuously operated every year.

The role of the Sangha Administrator in the area of welfare education in Surin Province has 2 aspects : 1) Regarding child development centers in temples, the local government organization takes them all into operation. The Sangha therefore has a small role. 2) In terms of funding support. Educational materials or equipment for students in various educational institutions The Sangkha District Sangha has a continuous role in this area.

Guidelines for promoting the role of the Sangha Administrator in welfare education in Surin Province have 2 aspects : 1) Child development centers in temples. There are guidelines for promotion : (1) personnel and management, (2) buildings and facilities, (3) academics and activities according to the curriculum, (4) participation and support from the community. 2) Educational assistance in supporting scholarships Educational materials or equipment for students in various educational institutions The steps should be performed in the following order : (1) The temple's annual income should be clearly allocated for assistance. (2) A budget should be found for improving the school environment. (3) New equipment should be provided for use in education to make it up-to-date. (4) Educational guidance services should be provided to students through religious activities, etc., in order to develop students into good and capable people.

Keywords : The role, Sangha, Development, Educational welfare

บทนำ (Introduction)

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชีวิตเพราะเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “ศึกษา” ซึ่งตรงกับคำในคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่า “สิกขา” หมายถึง การศึกษา พระพุทธศาสนาถือว่าหลักของสิกขานี้เป็นหลักธรรมที่มีความหมายครอบคลุมการปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนาจนกล่าวได้ว่าเรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น (พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต), 2532 : 70-71) มีพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุ 500 รูป ความตอนหนึ่งว่า “เรารู้วิธีถอนลูกศรคือกิเลสแล้ว จึงชี้บอกทางนี้แก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายควรทำความเพียรเองเถิด ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้บอกเท่านั้น ผู้บำเพ็ญภาวนา ดำเนินตามทางนี้แล้ว พง์พินิจอยู่ จักพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย, 2539) จากพุทธพจน์นี้ทำให้ได้ทราบว่าแนวทางทั้งหลายพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วส่วนการนำเอาแนวทางทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในหลักคำสอนเหล่านั้นมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ดังเช่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ที่จะนำมาศึกษาต่อไปนี้ จึงเป็นเรื่องของพุทธบริษัททั้งหลายจะต้องนำมาศึกษาและลงมือปฏิบัติการด้วยตัวเองเท่านั้น

การพัฒนาเฉพาะมิติทางด้านปริมาณและคุณภาพโดยไม่คำนึงถึงมิติความเหลื่อมล้ำ แม้ว่า จะช่วยให้เด็กได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและช่วยสร้างทักษะที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงาน แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของผลลัพธ์ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน จะทำให้โอกาสในอนาคตของเด็กไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในที่สุด ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นปัญหาที่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ (เช่น การขยายขนาดโรงเรียน การเพิ่มจำนวนครู การให้ความรู้แก่บิดามารดา) มากกว่าที่จะมาจากปัญหาที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (เช่น ความฉลาดทางสติปัญญา) ดังนั้น หากภาครัฐมีการกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม ย่อมสามารถที่จะบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยให้ลดลงได้ (นณริฏ พิศลยบุตร, 2559)

หน้าที่หลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทยของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งนโยบายด้านการศึกษาจากพรรคการเมืองในประเทศไทยทำให้สรุปได้ว่าภาพอนาคตการศึกษาไทย การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยเป็นการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้แก่ประเทศการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการจัดการศึกษาโดยเน้นให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีคุณธรรม อาศัยการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน เกิดการบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นสหวิทยาการ เพื่อให้การศึกษาสอดคล้องกับวิถีชีวิต

ความต้องการของผู้เรียน และชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด และเพื่อความสะดวกตัวในการบริหารจัดการ จึงต้องมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังท้องถิ่นอย่างเต็ม รูปแบบในอนาคต นอกจากนั้น ในอนาคตจะมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต และเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีบทบาทอย่างยิ่งในระบบการศึกษาในอนาคต (เสน่ห์ แดงทอง, 2542 : 27)

ปัจจุบันคณะสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการได้มีส่วนสำคัญในการจัดให้มีศาสนศึกษา คือ การเรียนนักระรม บาลี และยังได้จัดการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน เช่น โรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ โรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นต้น ถือได้ว่าพระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาการศึกษา เนื่องด้วยในพื้นที่บางชุมชน เยาวชน ขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้น ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นรากฐานของการ พัฒนาประเทศ

พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับอันเป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้ว จึงจะต้องปรับบทบาท ในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้ พระสังฆาธิการต้องมีการพัฒนาตนเอง ในด้านการศึกษาด้วยการขวนขวายในหน้าที่ของตน และไม่ลืมที่จะพัฒนาคนอื่นหรือคนในชุมชน ในสังคมนั้นด้วย (กองศาสนศึกษา กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 63) ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของพระมหาบุญมี วรรณวิเศษ (2544 : ก) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ ผลการวิจัย สรุปได้ว่า การพัฒนาของพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน) มีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรมความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนา การศึกษาสาธารณสุขและสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่า ช่วยชาติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์ (2552 : ก) ซึ่งผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ทุกวัดได้ร่วมกันพัฒนาวัดทั้ง 6 ด้าน คือ 1) การพัฒนาวัดด้านการปกครอง ได้มีการ วางมาตรการและออกกฎระเบียบของวัดเป็นไปตามแบบแผนแห่งพระธรรมวินัย และกฎระเบียบ ของคณะสงฆ์ให้พระภิกษุและสามเณรได้ยึดถือ และประพฤติปฏิบัติตาม และให้ประชาชนได้มีส่วน

ร่วมพัฒนาวัดในรูปของคณะกรรมการวัด 2) การพัฒนาวัดด้านการศาสนศึกษาได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนพระภิกษุและสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบการศึกษาต่าง ๆ ของคณะสงฆ์และการศึกษาตามอัธยาศัย ทางด้านพระสงฆ์วัดเซตุน ได้จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมแผนกบาลีและแผนกสามัญศึกษาให้แก่พระภิกษุและสามเณรด้วย 3) การพัฒนาวัดด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้ให้ความอุปถัมภ์และสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน และทุนอาหารกลางวัน วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนแก่สถานศึกษา 4) บรรยายอบรมและเป็นครู พระช่วยสอนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ทางด้านพระสงฆ์ วัดกุคำ วัดเกตการาม และวัดท่าสะอาดได้เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของเด็กเยาวชนในชุมชนและวัดเซตุนได้ให้บริการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านแพทย์แผนไทยแก่ประชาชน และ 6) การพัฒนาวัดด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ได้ดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรมด้วยการเทศน์ การอบรมบรรยายให้แก่ประชาชนตามโอกาส และสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด และได้ร่วมกับประชาชนจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นเป็นประจำทางด้านพระสงฆ์วัดสันป่าข่อยได้จัดกิจกรรมปาฐกถาธรรม ให้แก่ประชาชนทุกวันอาทิตย์ในช่วงเช้าพรรษาและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (2556 : ก) ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับปานกลางผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุพรรษา ระยะเวลาที่จำพรรษา ระดับการศึกษาและตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสุรินทร์ โดยการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมการศึกษาของคนในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น ซึ่งจะศึกษาถึงสภาพปัจจุบันด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เป็นอย่างไร บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ และคณะสงฆ์มีแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์อย่างไร ซึ่งการศึกษาถือได้ว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติ เนื่องด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันการศึกษามีความเหลื่อมล้ำ ถ้าได้พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาแล้ว ก็จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์เหล่านั้น มีคุณภาพ มีคุณธรรม เป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยวิธีพรรณนาตามลำดับขั้นตอน

1. กลุ่มเป้าหมาย / ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีอยู่ 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป 2) กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) กลุ่มราชการ จำนวน 5 คน 4) กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน 5) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน 6) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 5 คน รวม 35 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง

2. ขอบเขตการศึกษา การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์ในเขตอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอสังขะจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

3. เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย 1) ศึกษาเอกสารและเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง 2) ร่างเครื่องมือการวิจัยตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน 3) นำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน 4) แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 5) ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลการวิจัย ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ ได้นำผลค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มาใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร ชุดความรู้ และความเป็นมาเกี่ยวกับงานวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามกรอบวันและเวลาที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Field Study) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สภาพปัจจุบันด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการศึกษาสงเคราะห์ ด้านโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และ สภาพปัจจุบันของการศึกษาสงเคราะห์ ด้านศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่มีการดำเนินการด้านนี้ จึงไม่พบปัญหาในการดำเนินการ ส่วนสภาพปัจจุบันของการศึกษาสงเคราะห์ ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด เดิมชื่อว่า ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ปัจจุบันอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และปัญหาด้านงบประมาณที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้จัดสรรให้วัดอย่างเต็มที่ โดยพระสงฆ์ไม่ได้รับหน้าที่ในการดูแลฝึกอบรม และข้อเสนอแนะจัดหาครูพี่เลี้ยงที่มีความรักเด็กและเข้าใจเด็ก สถานที่สะอาด และให้เด็กกล้าแสดงออกพร้อมทั้งครูและครูพี่เลี้ยงเข้าฝึกอบรมให้เข้าใจในหลักการสอนเด็ก โดยให้เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารพร้อมทั้งกำหนดให้พระภิกษุได้สอนเด็กด้วย เพื่อให้เด็กได้รู้จักพระจะทำให้เด็กเข้าวัด รวมถึงพระภิกษุสงฆ์ช่วยฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีให้แก่เด็ก และสภาพปัจจุบันของการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคของการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ มีปรากฏให้เห็นทุกๆปีในโอกาสต่าง ๆ เช่น การมอบทุนแก่พระภิกษุสามเณรหรือนักเรียนนักศึกษาที่เรียนดี หรือสอบนักธรรมหรือธรรมศึกษาหรือบาลีได้ ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ มีการจัดกิจกรรมมอบทุนการศึกษา สนับสนุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี ตามโอกาส โดยผ่านหน่วยงานต่างๆ” (คนที่ 1, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

“สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ร่วมงานฉลองเปริยัตธรรม โดยจัดกิจกรรม สนับสนุนต่าง ๆ” (คนที่ 2, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

“มอบล่ แก่สำนักศาสนศึกษาดีเด่นที่มีจำนวนนักเรียนทั้งบาลี นักรธรรม และธรรม ศึกษาสอบได้เยอะนั่นเอง” (คนที่ 3, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

“มอบล่เกียรติบัตรแก่นักศาสนศึกษาดีเด่น ได้แก่ สำนักเรียนที่มีนักเรียนสอบบาลี นักรธรรม และธรรมศึกษาได้” (คนที่ 4, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

2. บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

จากการศึกษา พบว่า บทบาทด้านโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และ บทบาทด้านศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปัจจุบันไม่มีการดำเนินการ จึงไม่พบบทบาท ของพระสังฆาธิการอำเภอสังขะในด้านนี้ ส่วนบทบาทด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด พระสงฆ์ มีบทบาทในด้านนี้ คือ 1) กำหนดกฎเกณฑ์ในการว่าจ้างครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยงตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ ของศูนย์เป็นลูกจ้างของวัด และกำหนดให้พระภิกษุเข้าสอนด้วย และระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของประธานศูนย์และคณะกรรมการ 2) ครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยงตลอดทั้ง เจ้าหน้าที่ของศูนย์ เข้าฝึกอบรมให้เข้าใจในหลักการสอนเด็ก เพื่อให้เด็กมีการพัฒนาตามวัยของเด็ก และ บทบาทด้านการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ พระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ทุกอำเภอจึงมีกิจกรรมมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและ นักเรียนนักศึกษาเป็นประจำทุกปีตามโอกาสที่เหมาะสม เพราะนักเรียนนักศึกษามีฐานะยากจน เปนสวนใหญ่ ผู้ปกครองนักเรียนสวนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำไร ทำนา นักเรียน จำนวนมากพลาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน และเรียนต่อในระดับสูง ขาดอุปกรณ์ในการศึกษา เล่าเรียน ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันมีการดำเนินการสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือเยาวชนและ ประชาชนทั่วไปให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อจะได้ดำรงตนเป็น พลเมืองดีและมีคุณภาพ” (คนที่ 1, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

“มีการแจกทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนได้ และเป็นการทำให้พระภิกษุสามเณร ได้รับ การศึกษาเท่าเทียมกับหน่วยงานเอกชน” (คนที่ 2, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

“พระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ทุกอำเภอจึงมีกิจกรรมมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและ นักเรียนนักศึกษาเป็นประจำทุกปีตามโอกาสที่เหมาะสม” (คนที่ 3, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

3. แนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสุรินทร์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และ 2) แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์ในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่มีการดำเนินการด้านนี้ จึงไม่พบแนวทางในการดำเนินการในด้านนี้ ส่วนแนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด พบว่า คณะสงฆ์ควรส่งเสริมด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เช่น คุณสมบัติและหน้าที่ของบุคลากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหัวหน้าศูนย์ ผู้ดูแลเด็กผู้ประกอบอาหารตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์ ควรมีการให้พระภิกษุได้เข้าฝึกอบรมด้วย 2) ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเช่น การประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินการ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตลอดจนการติดตามและ ประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน และ แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์ในการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ พบว่า แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์ในการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้ (1) จัดสรรรายได้ประจำปีของวัดมาช่วยเหลืองานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจนในแต่ละปี (2) หางบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณ โรงเรียนและบริเวณรอบนอกโรงเรียน (3) จัดหาอุปกรณ์ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพ (4) จัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งและดี ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“แนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด จึงควรให้การสนับสนุนในทุกด้าน เช่น สถานที่ งบประมาณ บุคลากร เพราะเชื่อว่า ถ้าการจัดตั้งศูนย์อบรม

เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีรูปแบบการบริหารที่ดี จะเป็นสถานที่ ที่ผู้ปกครองเลือกที่นำบุตรหลาน เข้ามารับบริการที่ได้อย่างแน่นอน” (คนที่ 1, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

“พระสงฆ์ควรมียุทธศาสตร์ในการจัดหาครูพี่เลี้ยงที่มีความรักเด็กและเข้าใจเด็ก” (คนที่ 3, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

“แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ที่เน้นการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอน เช่น เสนอโครงการ และแต่งตั้งคณะกรรมการทุนการศึกษา เป็นต้น” (คนที่ 3, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2567)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำ ตามแนวพุทธธรรมของพระสงฆ์ในเขตอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายได้ คือ 1) ด้านศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 2) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเด็นสภาพปัจจุบันของการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

ผลจากการศึกษาพบว่า 1) ด้านโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ไม่มีการ ดำเนินการจัดการศึกษาด้านโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เนื่องจากไม่ได้ดำเนินการ เสนอขอจัดตั้งโรงเรียนและทางคณะสงฆ์อำเภอสังขะจึงไม่มีการดำเนินการในด้านนี้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม เพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเนื่องจากรัฐบาลมีงบประมาณที่จำกัด ในด้านนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระไพศาล สุธาจิตโต (โนทายะ) (2555 : ก) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดใน พระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี ได้แก่ (1) บุคลากรส่วนมากขอไปสอบบรรจุเข้ารับราชการครู เนื่องจากบุคลากรไม่พึงพอใจในหน้าที่และสวัสดิการที่ได้รับซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนของรัฐบาล (2) เน้นกิจกรรมที่หลากหลายจึงมีผลกระทบด้านคุณภาพของกิจกรรม (3) ขาดงบประมาณในการ จัดสร้างอาคารเรียนให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน 2) ด้านศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่มีการดำเนินการจัดการศึกษาด้านศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อีกแล้ว ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าเนื่องจากขาดทุนทรัพย์ในการจัดการศึกษา บุคลากร หลักสูตรการเรียนการสอน และ งบประมาณ เนื่องจากปัจจุบันมีโรงเรียนของรัฐเกิดขึ้นมากมายและโลกเปลี่ยนแปลงไปมากจึงทำให้

เด็กที่สนใจจะเข้ามาศึกษาในวัดลดน้อยลง 3) ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดปัจจุบันอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและปัญหา ด้านงบประมาณที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้จัดสรรให้วัดอย่างเต็มที่พร้อมทั้งครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยงตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ขาดทักษะในการดูแลเด็ก โดยพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการเข้าไปดูแลน้อยลง และข้อเสนอแนะจัดหาครูพี่เลี้ยงที่มีความรักเด็กและเข้าใจเด็ก สถานที่สะอาด และให้เด็กกล้าแสดงออกพร้อมทั้งครูและครูพี่เลี้ยงเข้าฝึกอบรมให้เข้าใจในหลักการสอนเด็ก โดยให้เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารพร้อมทั้งกำหนดให้พระภิกษุได้รวมสอนเด็กด้วย เพื่อให้เด็กได้รู้จักพระจะทำให้เด็กเข้าวัด รวมถึงพระภิกษุสงฆ์ช่วยฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีให้แก่เด็ก ที่เช่นนี้เป็นเพราะว่าปัจจุบันโลกเปลี่ยนไปมาก อีกทั้งนโยบายของภาครัฐก็เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก็รับเอาไปดูแล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสิริธรรมวิสิฐ (พรสวัสดิ์ ฐิตมโม) และคณะ (2565 : 78) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง พบพระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่สั่งโดยชอบ ด้านการศาสนศึกษา ขาดแคลนผู้เรียน อุปกรณ์การเรียน ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับเอาไปดำเนินการทั้งหมด ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ขาดแคลนพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่มีคุณภาพและอุทิศตน ด้านการสาธารณูปการ งบประมาณหายาก รัฐให้การสนับสนุนน้อย 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่าไม่ค่อยมีปรากฏเพราะเป็นความสมัครใจของผู้จะมอบทุนการศึกษาเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อัสสรธมโม) (2556 : ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์” ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรีจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกันตาม อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาด้านบาลี จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ผลการศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ปัญหา และข้อเสนอแนะ ในบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ยังขาดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และบุคลากร

ที่จะมาดำเนินการในด้านนี้ 2) ด้านการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในโรงเรียน การมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานยังน้อยอยู่ 3) ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาลดละเลิกสิ่งเสพติดและอบายมุข ความพร้อมของวัดในการทำเป็นศูนย์กลาง ลดละเลิกสิ่งเสพติดและอบายมุข และกลัวอิทธิพล รวมทั้งยังขาดบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินการ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ต่อผู้ที่ด้อยโอกาส และยังขาดทุนในการสนับสนุน ในด้านการศึกษาขาดการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส

2. ประเด็นบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ในประเด็นนี้พระสังฆาธิการมีบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ดังต่อไปนี้ ผลจากการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการไม่มีบทบาทในด้านโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และด้านศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพราะทางคณะสงฆ์อำเภอสังขะไม่มีการดำเนินการในด้านนี้ แต่ยังมีบทบาทในอีก 2 ด้านคือ 1) บทบาทด้านศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พระสงฆ์มีบทบาทในด้านนี้ คือ (1) กำหนดกฎเกณฑ์ในการว่าจ้างครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยงตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ของศูนย์เป็นลูกจ้างของวัด และกำหนดให้พระภิกษุเข้าสอนด้วยและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของประธานศูนย์และคณะกรรมการ (2) ครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยงตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ของศูนย์ เข้าฝึกอบรมให้เข้าใจในหลักการสอนเด็กเพื่อให้เด็กมีการพัฒนาตามวัยของเด็ก 2) บทบาทด้านการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ พระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์ทุกอำเภอจึงมีกิจกรรมมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและ นักเรียนนักศึกษาเป็นประจำทุกปีตามโอกาสที่เหมาะสม เพราะนักเรียนนักศึกษามีฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่ ผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำไร่ ทำนา นักเรียนจำนวนมากพลาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน และเรียนต่อในระดับสูง ขาดอุปกรณ์ในการศึกษาเล่าเรียน ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าเปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาวิวัฒน์ ซึ่งนโยบายภาครัฐมีส่วนสำคัญต่อการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี ขจรกุล (2547 : ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด โดยรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละด้านพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำปรากฏ ดังนี้ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านการ

สาธารณูปโภค บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และบทบาทด้านการศาสนศึกษา

3. ประเด็นแนวทางส่งเสริมบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในจังหวัดสุรินทร์

ผลจากการศึกษาพบว่า 1) แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด คณะสงฆ์ควรส่งเสริมด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ เป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด เช่น คุณสมบัติและหน้าที่ของบุคลากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหัวหน้าศูนย์ ผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหารตลอดจนผู้ทำความสะอาดศูนย์ ควรมีการให้พระภิกษุได้เข้าฝึกอบรมด้วย (2) ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด (4) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เช่น การประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงประโยชน์และความจำเป็นของการดำเนินการจัดการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การจัดให้มีกองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานตลอดจนการติดตามและ ประเมินผลรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมจากชุมชน

2) แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ แนวทางส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในการสนับสนุนทุน วัสดุหรืออุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้ (1) ควรจัดสรรรายได้ประจำปีของวัดมาช่วยเหลืองานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่าง ชัดเจน โดยจัดสรรเป็นงบประมาณประจำปีในแต่ละปี (2) ควรหางบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณ โรงเรียน และ บริเวณรอบนอกโรงเรียน โดยดูแลรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่น มีบรรยากาศที่สะอาด สงบ และสว่าง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการศึกษา ตลอดจนจัดรักษาความปลอดภัยในแก่นักเรียน (3) ควรจัดหาอุปกรณ์ใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพ (4) ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศ นักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ กีฬา กิจกรรมทางศาสนา และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำวัน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งและดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอนุชา สิริวัฒน์ โณ (พละกุล) (2556 : ก) ศึกษาเรื่องการศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปุณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแล้วพระสงฆ์ยังคงมีบทบาท ด้านการพัฒนาในท้องถิ่นเสมอมาด้วยการปรับใช้ภาระหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) การปกครองพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสยังคงทำหน้าที่ดูแลกิจการในวัดเป็นสำคัญ 2) การศาสนศึกษาให้การส่งเสริมการศึกษาแก่พระสงฆ์สามเณรในวัด 3) การเผยแผ่ตอบรับนโยบายของมหาเถรสมาคมทั้งของรัฐและของท้องถิ่น 4) การสาธารณูปการดำเนินการก่อสร้างศาสนสถานให้เพียงพอต่อพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป 5) การศึกษาสงเคราะห์พระสงฆ์ที่มีศักยภาพด้านสอนหลักธรรมมีบทบาทในการสอนจริยธรรมในสถานศึกษาและ 6) การสาธารณสงเคราะห์ มีส่วนในการร่วมก่อสร้างสาธารณประโยชน์ที่สำคัญในชุมชน อย่างไรก็ตาม หากเป็นพระสงฆ์ ที่ไม่ใช่พระนักพัฒนา ก็ดำเนินการพัฒนาไปตามบทบาทหน้าที่ที่ตนดำรงอยู่บางรูปอยู่ในฐานะ ผู้ส่งเสริมบทบาทบางรูปอยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติการ แต่หากเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาท่านจะดำเนินการเองโดยจัดทำในรูปโครงการส่งเสริมชุมชน มีทั้งมุ่งพัฒนารายได้พัฒนาจริยธรรมและพัฒนาศึกษา ส่วนบทบาทพระสงฆ์วัดเทพปฐมนาราม ยังคงเป็นบทบาทตามลักษณะงานที่คณะสงฆ์กำหนดให้โดยความโดดเด่น คือการส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมด้วยกลวิธีเผยแผ่ต่าง ๆ แต่ที่น่าสนใจคือการยกระดับคุณธรรม ด้วยวรรณกรรมพื้นบ้าน การนี้จึงส่งผลเชิงกระตุ้น เตือนวิธีใหม่ต่อทัศนคติของพุทธศาสนิกชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เมื่อประมวลผลปัญหาและอุปสรรคต่อการอบรมศีลธรรม จริยธรรมด้านการศึกษา สงเคราะห์ พบว่าการปฏิบัติตนหรือบุคลากรที่ทำหน้าที่ ควรทำแบบอย่างให้เยาวชนดูเป็นตัวอย่าง และอบรมให้เยาวชนมีการพัฒนาคุณภาพ
2. สร้างความมั่นใจในด้านศึกษาสงเคราะห์ให้เป็นพื้นฐานนำไปสู่การอยู่ในสังคมพร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้อยู่ร่วมกันและควรจัดตั้งกองทุนและจัดแจกให้แก่ผู้ที่มีปัญหาด้านทุนทรัพย์
3. เพิ่มแรงจูงใจ ในการสร้างบุคลากรที่ดี โดยให้การยกย่องให้สังคมได้เห็นสิ่งที่ได้กระทำ ความดีต่อสังคม
4. การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เยาวชนที่สนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและการที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาโดยการจัดหาผู้ให้ความสนับสนุนจะควรจัดตั้งกรรมการสถานศึกษา มาดูแล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1. ควรศึกษาเทคนิคและกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์ และได้นำไปใช้ในด้านศึกษาสงเคราะห์
2. ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาจิตใจและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเพื่อได้รู้ประสิทธิภาพในการทำงาน
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาศึกษาสงเคราะห์ ให้เข้ากับ บ้าน วัด โรงเรียน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กองศาสนศึกษา กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ทวี ขจรกุล. (2547). **บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณณริฏ พิศลยบุตร. (2559). “ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://thaipublica.org/2016/05/pier-4/> สืบค้น 29 พฤศจิกายน 2565.
- พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อิสสรธมโม). (2556). **บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์. (2556). **บทบาทพระสังฆาธิการต่อการพัฒนา สังคมในจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสิริธรรมวิสิฐ (พรสวัสดิ์ ฐิตธมโม) และคณะ. (2565, ธันวาคม 30). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์.” **วารสารมหาจุฬาลงกรณ**. 13 (2) : 78-92.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). **การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พระไพศาล สุทฺธจิตฺโต (โนทายะ). (2555). **การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัด
ในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญมี อธิบุญโญ. (2544). **บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณี
พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์. (2552). **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง
ชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอนุชา สิริวณฺโณ (พละกุล). (2556). **การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น :
กรณีศึกษาวัดเทพปุณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสน่ห์ แดงทอง. (2542). **ภาพอนาคตทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในทศวรรษหน้า:
กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคลองตัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

